

Verdenshandelens risikohåndtering af bier og biprodukter

Af Andrew Matheson
Oversættelse Silvana Lund

Abstract

World bee health continues to deteriorate as pests and diseases are spread internationally. Cases include legitimate trade, smuggling, and well-intentioned but misinformed bee introductions by professionals.

New world trade rules strengthen the ability of many countries to protect bee health while trading, but also carry obligations. Countries that are members of the World Trade Organization can only restrict imports to protect against identifiable health risks. Health-protection measures cannot be used to discriminate against imports in favour of local products, or between different exporting countries of similar health status. If imports are safe, the trade must be allowed to proceed. Whether there are any benefits to the importing country is left to the consumer to decide, it is not a government decision.

These new trading rules have given much more importance to the bee health standards developed by the OIE, the world organisation for animal health.

1. International handel.

I tusinder af år og siden mennesket først begyndte at udnytte honningbier, er der handlet både med bier og biprodukter. I de sidste århundreder er denne handel begyndt at foregå over hele verden, da bier og deres produkter har været transporteret til forskellige kontinenter.

Denne handel er blevet betragtelig forøget i de sidste årtier, og i fremtiden kan vi forvente, at handel med bier og deres produkter fortsat vil stige, da teknologien gøre transporten lettere og formindsker nationale hindringer for handel.

Handel bringer fordele til eksport landene. Selvfølgelig kan det overskud, som landene producerer, finde et udenlandsk marked og sælges med mere profit end det, landet selv kan få ved internt forbrug. Lande som USA, der kun importerer honning, kan stadigvæk finde nicheeksport til nogle af deres produkter. Import landene har også fordele med deres import. Forbrugerne har

større valgmuligheder, nogle gang til mindre pris. At have adgang til importprodukter kunne betyde, at forbrugere ikke har brug for at give statstilskud til deres lokale industri ved at give en højere pris for lokale produkter i et beskyttet marked.

Biavlere kunne have glæde af at have adgang til et bredere genetisk materiale. Ved at have adgang til højt producerende eller sygdomsmodstandsdygtige stammer kunne de forøge deres indtjening. I denne tidsalder, hvor der er global konkurrence, betyder lønsom biavl overlevelse. At være aktualiseret er overlevelsesnøglen for nogle producenter.

Man kunne argumentere for, at ved at give tilladelse til en lovlig import af bier under kontrollerede forhold ville man formindske en mulig trussel fra en ulovlig import.

Imidlertid er der den ulempe, at bi-sygdomme fortsætter med at blive spredt over hele verden, også selv om vi ved en hel masse om sygdomsdistribution, og hvordan den

spredtes ved lovlig og ulovlig bevægelse af biprodukter og levende bier. Biavlere burde være bekymrede for denne fortsatte spredning af sygdomme og pest.

Udover sundhedshensyn er biavlere ofte - eller sædvanligvis - imod import, fordi de vil beskytte deres lokale markeder mod udenlandsk konkurrence (oven i købet vil biavlere, som tjener penge ved eksport, have deres indenrigsmarked beskyttet mod udenlandske konkurrenter og alligevel stadig have deres eksportmarkeder åbne).

Lande, der er medlemmer af Verdens Handels Organisation (World Trade Organization, WTO) har accepteret en begrænsning af de restriktioner i den internationale handel, der i første række er vedtaget for at beskytte lokale interesser. Disse handelsregler understreger de fordele, forbrugerne og lokale økonomier har ved et åbent og konkurrencedygtigt globalt marked.

2. Betydning for bisundheden

USA har givet et godt eksempel på, hvordan biavlsvirksomhederne har lidt under bipest og andre sygdommes bevægelse. På mindre end 30 år har der været nogle katastrofer i deres biavls-industri:

- kalkyngel i Utah, set i honningbier i 1972;
- trakémider i Texas, 1984;
- varroa, set først i Wisconsin, 1987,
- den lille stadebille, opdaget i Florida i 1998.
- og - selvom den ikke kan betragtes som en pest eller sygdom som sådan - de afrikaniserede biers ankomst i 1990.

Det sker ikke alene i USA, men også på globalt plan. Der har været ad-

varsler, f.eks. om varroa- og tropilaelapstruslen, men vi kunne alligevel selv klare at slæbe varroa over næsten hele jorden, og tropilaelaps over mindst et andet kontinent. Det ser ud til, at vi ikke engang lærer af vores fejl.

De rapporter - både for USA og for resten af verden - der beskriver spredning af sygdomme og pest, giver ingen oplysninger om årsagerne til spredningen. Man kan derfor ikke bare skyde skylden for denne forringelse i biernes sundhed på den frie handel.

Ved at se på eksemplerne fra USA, er der ikke sikkerhed for, hvordan handelen har været involveret. Myndighederne er enige om, at varroa ankom til USA via ulovlig import af dronninger. Smugling er en anderledes sag end fri handel, og den har forekommet i lang tid før, vi har talt om globalisering. Man anerkender også, at trakémiden ankom over grænsen fra Mexico. Hvis man ikke kan forsegle en grænse imod menneskebevægelser, hvordan kan man så gøre det for bier ?

Både varroa og den afrikaniserede bi kom til både den sydlige og nordlige amerikanske verdensdel gennem velovervejede flytninger af bi gårde, der blev passet af videnskabelige forskere eller udviklingsmedarbejdere.

Disse flytninger af bier - enten med god hensigter eller smugleri - har ingenting at gøre med handel. Desuden har de indførsler, som blev gjort på lovlig og normal vis, ikke noget at gøre med fri handel eller globalisering, fordi de blev gjort, før Verdens Handels Organisations regler (WTO) trådte i kraft og ændrede de regler, der handlede om international handel. Når først sygdomme og pest er kommet ind, spredtes de meget hurtigt af de "naturlige hjæl-

pere" : biavlerne. Der har været en forringelse i bisundheden i mange lande i verden af varierende årsager: uagtsomhed ved handel med bier- og biprodukter, indførsel af bifamilier med fuld overlæg, ofte til "videnskabeligt formål" samt smugleri formodentlig af biavlere. Handel er kun en enkelt årsag.

3. Nye regler for verdenshandel med bier og bi produkter.

3.1. Beskyttelse af bisundhed ved import.

Hvordan kan landene beskytte deres bisundhed, når man importerer bifamilier eller biprodukter? Betyder WTO regler, at landene skal favorisere handel over sundhedsbeskyttelse?

Dette afsnit giver en oversigt over WTO's landbrugsregler, der har en betydningsfuld effekt på den internationale handel med bier og biprodukter. Den giver også forudsætninger for reglerne, forskelle på hvordan landene kunne operere før i tiden, og de konsekvenser reglerne giver for biavlshandel.

3.1.1 SPS-aftale

Der er nu 135 medlemmer af WTO¹. De inkluderer de mest handlende lande i verden. De fleste lande, som ikke er medlemmer, f.eks. Kina, Taiwan, Rusland, Saudi Arabien, er i gang med adgangsformaliteterne. Når de bliver medlemmer, skal de også være enige i, og overholde WTO's regler.

WTO-medlemmer har indvilliget i at basere deres bestemmelser til beskyttelse af dyresundhed på videnskabelige principper og ikke bruge

---

¹ * per 2003, er der 150 lande som er medlemmer af WTO, 50 lande til, er i gang med adgangsformaliteter. Kina, Taiwan, Rusland og Saudi Arabien er medlemmer af WTO. (oversætterens notat)

dem upassende til at indskrænke handel eller til at beskytte lokale industrier. Den del af WTO's aftale, som indeholder reglerne for dette område, hedder "Aftale om anvendelse af hygiejniske foranstaltninger og fytohygiejniske foranstaltninger" (Agreement on the application of sanitary and phytosanitary measures), den såkaldte SPS-aftale.

SPS-aftalen handler om, hvordan man anvender hygiejniske foranstaltninger (til at beskytte menneske og dyresundhed) og fytohygiejniske foranstaltninger (til at beskytte plantesundhed).

Hygiejniske foranstaltninger begrænser handelen m.h.p. beskyttelse af dyresundhed - eller bisundhed i vores tilfælde. Disse foranstaltninger spænder fra tilsyn, afprøvning, attestering, varmebehandling, sporing af produkter fra bestemte sygdomsfrie områder til et direkte forbud mod import.

Denne artikel vil give en oversigt over nogle af de vigtigste principper for SPS-aftalen, da den er så vigtig når WTO-medlemmer fastsætter reglerne for beskyttelse af biernes sundhed ved import. Selvom aftalen dækker alt omkring dyre- og plante sundhed samt nogle aspekter ved levnedsmidlers sikkerhed, er det kun biernes sundhed, der vil blive omtalt her.

Behov for SPS foranstaltninger

WTO-medlemmer har ret til at beskytte deres bisundhed på betingelse af, at de anvendte foranstaltninger ikke strider imod SPS-aftalen. Den nationale suverænitet bevares altså, men skal afbalanceres med de forpligtelser, der indgår i WTO-aftalen. Denne balance er faktisk nøglen til forståelsen af hele SPS-aftalen.

SPS-aftalen er baseret på videnskab frem for politik, og de hygiejniske foranstaltninger skal have grundlag i specifikke videnskabelige principper. De kan kun opretholdes ved berettigede videnskabelige fakta.

Konsekvens.

Hygiejniske foranstaltninger skal anvendes konsekvent, og der er to hovedpunkter i det:

Først : Det er ikke tilladt at diskriminere mod udefra kommende varer. Det såkaldte "national behandlingsprincip" betyder, at import ikke må behandles anderledes end lokal handel for samme vare. F.eks. må et land ikke kræve, at importerede bier skal være fri for en sygdom, hvis der ikke er et lignende krav for handel med lokale bier.

Det andet konsekvensprincip betyder, at WTO-medlemmer ikke må kræve strengere vilkår for import fra andre WTO-medlemmer, der har en lignende sundhedstilstand som de selv.

Risikovurdering.

Selvom der anvendes en international standard, skal WTO-medlemmerne garantere, at deres hygiejniske foranstaltninger er begrundet i en risikovurdering. Før en import kan begrænses eller forbydes, skal der være en tydelig og identificeret risiko for bisundheden i importlandet fra en bestemt vare, der skal eksporteres eller overvejes til eksport fra et bestemt land.

Risikovurdering eller risikoanalyse er en videnskab i hastig udvikling. Den hjælper analytikerne til at samle data på en omfattende og fuldstændig måde, så deres afgørelser kan tages på sund teknisk grund. Proceduren bliver også mere gennemsigtig, så de, der kan være påvirket af beslutningen, kan se de forudsætninger

og afgørelser, der ligger til grund for de hygiejniske foranstaltninger. Når der laves risikoanalyser for bisundhed, er det risikoanalysemetoder udviklet af verdens organisation for dyresundhed, OIE (world organisation for animal health), der skal følges.

Når risikoanalysen er lavet, skal analytikere bestemme de nødvendige hygiejniske foranstaltninger, der skal anvendes. Dette afhænger af sandsynligheden for, at en pest eller sygdom bliver indført eller bliver etableret, og de konsekvenser, det kan medføre.

Risikoanalysen skal vurdere den risiko for bisundheden, som importen eventuelt kunne forårsage i importlandet. Det udbytte, et land kunne få, må ikke tages i betragtning, når det beslutes, om importen skal tillades. Hvis importen ikke indebærer risiko, skal handelen tillades. Det er op til forbrugerne i importlandet at bestemme, om der er fordel ved handelen, ikke staten.

Mindst indskrænkede handel.

Når der er flere forskellige hygiejniske foranstaltninger, der kan give det ønskede sundhedsbeskyttelsesniveau for importlandet, skal WTO-medlemmer vælge den løsning, der vil give den mindste indskrænkning ved handelen.

Ækvivalens.

Aftalen tvinger også importlandene til ikke at insistere på, at nogle bestemte hygiejniske foranstaltninger bliver pålagt dyr eller dyriske produkter. Importlandet skal acceptere anderledes hygiejniske foranstaltninger anvendt af et eksport land, hvis det kan objektivi bevises, at disse giver importlandet et passende beskyttelsesniveau. F.eks. må importlandet ikke insistere på, at bi-

voks skal varmes til en bestemt temperatur i en bestemt tid til beskyttelse imod EFB, hvis eksportlandet kan påvise, at en anden behandling (f.eks. stråling) kan levere det ønskede beskyttelsesniveau.

Harmonisering.

Harmonisering af hygiejniske foranstaltninger er et vigtigt mål i SPS-samarbejdet, og medlemmerne er almindeligvis forpligtede til at basere deres hygiejniske foranstaltninger på internationale standarder, anbefalinger eller vejledninger, når disse eksisterer. Hvad angår dyresundhed er de internationale standarder udviklet af OIE, Office International des Epizooties (epizootiers international kontor) eller Verdensorganisationen for dyresundhed (world organisation for animal health).

OIE har nu en vigtigere rolle end det havde før i tiden. Deres anbefalinger nu har ny status, og det er livsvigtigt for landene at arbejde for at bedømme dem videnskabeligt, og holde dem opdateret.

Regionalt forhold.

Angående hygiejniske foranstaltninger, skal der tages hensyn til påviselige regionale variationer i sundhedsstatus både i import og eksport lande. Det er ikke mere passende at betragte et helt land som "inficeret" af en sygdom, hvis der er reelle forskelle i tilstedeværelse af sygdommen i forskellige dele af landet. Det betyder, at man f.eks. kan tillade import fra en del af et land, der har en bedre sundhedsstatus, men ikke fra andre dele af landet.

Et land skal give objektive oplysninger om emner som effektiv bevogtning, importkontrolforanstaltninger og geografiske og økologiske faktorer, som kan have indflydelse på sygdomsstatus, for at kunne hævde,

at en region er fri for en sygdom, eller har lille udbredelse.

Gennemsigtighed.

Sandsynligvis har den største ændring i landenes handelsmekanismer efter indgåelse af SPS-aftaler været åbenhed om de hygiejniske foranstaltninger, de anvender. Den såkaldte gennemsigtighed.

WTO-medlemmer er forpligtet til at fortælle andre medlemmer om påtænkte hygiejniske regulativer og tillade dem at komme med bemærkninger, før de bliver sat i kraft (med undtagelse af nødsituationer som udbrud af alvorlige sygdomme). De andre lande er berettiget til at få foranstaltningerne drøftet.

WTO medlemmer skal også opstille retningslinjer, så andre medlemmer kan spørge om hygiejniske foranstaltninger inkluderet i SPS-regulativer, interne procedurer som tilsynsførendes håndbøger og om de risikoanalyseprocedurer, der er anvendt til at udvikle standarder for sundhed ved import

Andre forholdsregler.

SPS aftalen har også forholdsregler om de nedenstående emner:

- teknisk bistand til udviklingslande
- speciel og differentieret behandling for udviklings lande
- det er vigtigt at bemærke, at de mindst udviklede lande, der tilsluttede sig WTO, da det blev skabt den 1. januar 1995, ikke fuldt ud skulle efterkomme WTOs regler i 4 år
- der er et SPS-udvalg af repræsentanter fra alle medlemslande. Deres opgave er at hjælpe med at gennemføre aftalen
- WTO har formelle procedurer til afgørelse af stridigheder.

3.1.2 Internationale epizootiers kontor. (The Office International Des Epizooties), OIE.

Hvad er OIE ?

OIE er verdens organisation for dyresundhed. Organisationen blev dannet ved en international overenskomst i 1924 og nu har over 125 medlems-lande og -områder ².

OIE har tre vigtige mål:

- at fremme og koordinere forskning om smitsomme sygdomme i produktionsdyr
- at samle og udbrede information om dyresygdomme
- at harmonisere regulativer, der styrer international handel med dyr og dyreprodukter.

OIE Kodeks

OIE udgiver den Internationale kodeks i dyresundhed (International animal healthcode), der anvendes som grundlag for de veterinære regulativer til styring af både import og eksport af dyr og dyreprodukter. Kodekset definerer grundprincipperne i sygdomskontrol-foranstaltningerne. Når man harmoniserer handelen efter disse principper, vil man samtidig lempe handelen, fordi man undgår uberettigede procedurer.

Harmonisering.

WTO medlemmer er forpligtede til at følge OIE kodeks, f.eks. når det drejer sig om regulativer til beskyttelse af bisundheden, som kunne påvirke den internationale handel. At følge OIE's kodeks er ikke mere bare et valg for WTO-medlemmer, og alle hygiejniske foranstaltninger baserede på OIE standarder, er anset for at være godkendte under SPS aftalen (selv om, de skal naturligvis væ-

re anvendt i overensstemmelse med aftalens principper).

Afvigelser fra kodeks.

WTO medlemmer må indføre og bibeholde hygiejniske foranstaltninger, der resulterer i højere beskyttelsesniveau end det, der kunne opnås ved at følge de relevante internationale standarder, anvisninger og anbefalinger, men kun :

- hvis dette er videnskabeligt begrundet, eller
- til at opnå et hygiejnisk beskyttelses-niveau som er passende til en formel risikoanalyse.

Alligevel skal hygiejniske foranstaltninger, som giver et højere hygiejnisk beskyttelsesniveau, være i overensstemmelse med resten af SPS-aftalen.

Dækning af honningbi-sygdomme

De 5 honningbi-sygdomme, som er dækket af OIE's kodeks indtil nu er:

- trakémider (infestation med trakémiden *Acarapis woodii*);
- amerikansk bipest (*Bacillus larvae*);
- europæisk bipest (*Melissococcus pluton*);
- nosema (*Nosema apis*); og
- varroasis (*Varroa jacobsoni*).

Omfanget af bisygdomme dækket af OIE's kodeks og indholdet af relevante sektioner er løbende under revision af OIE.

Foreslået dækning af honningbi-sygdomme.³

Efter dette forslag, skulle dækningen af sygdomme være den samme, men med opdateret terminologi og tilføjelse af *Tropilaelaps* arter og andre *Varroa* arter:

² (*) per 2003 er der 165 medlemslande.

³ per 2003, OIEs liste over bisygdomme er: trakemide, amerikansk og europæisk bipest, noseosis og varroasis.

- trakémiden (*Acarapis woodi*);
- amerikansk bipest (*Paenibacillus larvae*);
- europæisk bipest (*Melissococcus pluton*);
- nosema (*Nosema apis*);
- varroosis (*Varroa spp*);
- tropilaelaps (*Tropilaelaps sp.*).

Nye principper i OIE's kodeks.

Ved den nuværende revision blev der gjort meget for at bringe det i overensstemmelse med SPS-aftalens principper. Nogle af disse principper, som omhandler honningbiernes kapitler i kodeksrevisionen, inkluderer nedenstående:

- landene kan vælge de hygiejniske foranstaltninger, der skal anvendes for at mindske risikoen ifølge sygdomsstatus i eksportlandet;
- når der ikke er nogen berettiget foranstaltning, f.eks. hvis sygdommen er til stede i importlandet, men ikke er under officiel kontrol, anbefales det specifikt, at man ikke kræver hygiejniske foranstaltninger;
- post-ankomst karantæne er anbefalet som en sikker måde til import af bifamilier, og er med succes anvendt af lande som Australien og USA;
- begrebet rent område (area freedom) anvendes ikke mere;
- anvendelse af "inkubations tid" er begrænset og defineret mere stramt;
- de hygiejniske foranstaltninger inkluderer import af biprodukter og biavlsudstyr; før i tiden handlede kodeks kun handel med levende bier;
- eksportlandenes grundlag for sikring af sundheden ved eksport vises mere opmærksomhed.

Denne revision, udviklet af New

Zealand som deres del af bidraget til OIE's arbejde, er kun et udkast, som løbende revideres af veterinær myndighederne i alle OIE medlemslande. Bipatologer og biavlstilsynsførende embedsmænd er opfordret til at vise interesse for denne revision og bidrage med ekspertise.

4. Sandsynlige effekter af SPS aftalen ved handel med bier og biprodukter.

4.1 Uberettigede krav.

Nogle importlande stiller stadig uberettigede krav til eksportlande. Et eksempel er, at bierne skal være testet for og fundet fri for sygdomme, som er til stede og ikke under lovmæssig kontrol i importlandet. Det diskriminerer importen og begunstiger lokal handel af bier, der ikke skal opfylde disse krav.

Det anden eksempel er de lande der kræver, at forarbejdet honning og bivoks er certificerede fra bigårde, som er fri for parasitter, der ikke kan overføres til disse produkter (som trakemide og varroa). Disse regler er ikke berettigede set i lyset af SPS-aftalens forpligtelser.

Det tredje eksempel er, når landene nægter import, fordi de formoder, det kan give konkurrence i importlandet. En indskrænkning af handelen kan dog kun ske, hvis der er en identificeret sundhedsrisiko. Det er op til forbrugere i importlandet at beslutte, om de vil erhverve de importerede varer, ikke staten.

4.2 Regulativer der ikke er til at overholde.

WTO medlemmer skal bringe deres nationale lovgivning i overensstemmelse med de forpligtelser, der er omfattet af SPS-aftalen. WTO's medlemslande har tilsluttet sig WTO frivilligt, og det indebærer, at de

skal overholde reglerne. Disse forpligtelser er ikke opfyldt, hvis man kun tillader import af honningbier fra lande, som er "fri for sygdomme eller parasitter, som er skadelige for honningbier". Dette uspecificerede forbud giver ikke importlandet mulighed for at vurdere en nærmere defineret risiko og fastsætte et passende beskyttelsesniveau ved anvendelse af hygiejniske foranstaltninger.

Sundhedsbeskyttelses foranstaltninger skal være:

- baseret på risiko vurdering;
- begrænset til det nødvendige;
- og anvendt uden diskrimination.

Lever den indenlandske lovgivning ikke op til disse kriterier, kan andre WTO-medlemmer gøre indsigelse, hvis de finder, at der uberettiget diskrimineres mellem lokal handel og import.

4.3 Handelsmuligheder.

Nye handelsmuligheder kan sandsynligvis komme fra tre hoved områder:

- Nye markeder. Markeder, der tidligere har været lukkede, kan måske åbnes, når importbetingelserne bliver bragt i overensstemmelse med SPS principper.
- Mindre omkostninger ved import, når unødvendigt strenge importkrav lempes.
- Sikkerhed. Eksportører vil være i stand til at planlægge med større tillid, fordi WTO-medlemslande ikke længere må pålægge arbitrære indskrænkninger overfor andre landes eksport.

4.4 Gennemførelse.

Selvom disse regler trådte i kraft for ca. 4 år siden, er det åbenbart, at landenes anvendelse af SPS-principperne er ikke sker på én dag.

Men gradvis vil aftalen føre til handel med bier og bi produkter, som er baseret på videnskab. Dette er allerede begyndt at påvirke tilsynsførende embedsmænd verden over, fordi bevisbyrden bliver flyttet til dem, der fastsætter de hygiejniske foranstaltninger for bi og biprodukters import, i stedet for dem, der forsøger at sælge deres vare. (SPS-aftalen sørger for at handlen bliver lettere, fordi der nu skal gyldige sundhedsgrunde til at indskrænke den i stedet for at den kun tillades, når det passer importlandet).

5. Udfordringer for biavlens

5.1 Biavlere.

Der er nogle alvorlige udfordringer i vente for biavlere. Den største er:

- Hold op med at klage over handels-virkningerne og gør i stedet jeres forretning mere rentabel.
- Varier de produkter I fremstiller og gør dem attraktive og værdifulde. Regn ikke med, at I altid vil have marked for, hvad I har solgt før i tiden. Varetag jeres egen marketing. Vær forberedt og klar til de uundgåelige ændringer i verdenshandelen med bier og bi produkter.

5.2 Biavls-tilsynsførende

Biavls-tilsynsførende embedsmænd og biavlere må være forberedt på, at der kan komme bipest og sygdomme. Det er sket i årtier og vil uden tvivl fortsætte.

Der var f.eks. næppe mange biavlere i Europa, der havde hørt om varroa i begyndelse af 70'erne, og det var også kun et fåtal af biavlere i Nordamerika, der havde hørt om den lille stadebille for 5 år siden.

Det har imidlertid ikke så meget at gøre med begrebet "fri handel", for naturligvis har vi ikke fri handel. Vi

har derimod ændret *reglerne* for vores indbyrdes handel. Nu er udfordringen at acceptere meget større bevægelse af folk og varer verden over og støtte udviklingen af videnskabelige og fornuftige regler til at lette handel og samtidig beskytte bi-sundheden.

Vi skal styrke overvågnings- og monitorerings-systemer. Det er meget væsentlig ikke alene at have sikre produkter, men også at have overvågnings systemer til at informere importører løbende om vore produkters status. Importlandene skal have gode beviser for deres pest- eller sygdomsfri status, før de kan kræve berettigede import-restriktioner.

Det er tit fristende at skære ned på tilsyn og overvågning, når sygdommen er udryddet eller kontrolleret, men faktisk burde man gøre det modsatte. Stærkere grænsekontrol og intern overvågning er nødvendig for at beskytte den sundhedsstatus, et land har opnået, så andre lande til stadighed kan have tillid til dem.

5.3 Den videnskabelige sektor.

Det medfører også en udfordring for videnskaben, fordi reglerne for sundhedsbeskyttelse er baseret på videnskabelige principper.

Nu skal vi lære at anvende den praktiske risikovurdering. Det vil gøre det vanskelig for politikere at træffe politiske afgørelser, der officielt begrundes med hensynet til en risikovurdering, men i virkeligheden har andre formål.

Hvis det er muligt at give tydelige og klare konklusioner efter en risikovurdering, vil enhver potentiel politisk ændring kunne ses tydeligt for hvad den indeholder.

Videnskaben skal også bidrage til OIE's arbejde med teknisk ekspertise og midler til at kunne udvikle de

nødvendige standards til videre fjernelse af handelshindringer.

6. Konklusioner

6.1 Verdens bi-sundhed

I århundreder har der været en forringelse i biernes sundhedstilstand verden over, da pest og sygdomme er blevet spredt over hele verden. Nogle gange har spredninger været en konsekvens af, hvad vi kan kalde "lovlig" handel, men tit har det været resultatet af smugleri og velmenende, men misforståede indførsler.

6.2 Regler for verdenshandel

Vi har ikke "frihandel", men vi har nu et nyt sæt af stærke regler til at beskytte biernes sundhed ved handel med bier og biprodukter. Det giver hvert land mulighed for at beskytte sundheden for deres bier, men indebærer samtidig nogle skarpe forpligtelser.

WTO-medlemslande kan kun begrænse import for at beskytte sig mod identificerede sundheds-risici, og der skal være en videnskabelig begrundelse til vurdering af risikoen. Sundhedsbeskyttelses foranstaltninger kan ikke bruges til diskrimination mod import fra eller mellem forskellige eksport-lande med lignende sundhedsstatus som landet selv har. Hvis importen er sikker, skal handelen tillades.

Disse nye handelsregler har gjort det utrolig vigtigt at holde sig til – og overholde – de bi-sundheds standarder, der er udviklet af OIE, verdens organisation for dyresundhed.

6.3 Udfordringer.

Udfordringen for biavlere er at tilpasse marketing til en tid med potentielle globale markeder og global konkurrence.

For de biavlstilsynsførende embedsmænd er udfordringen at acceptere en meget større bevægelse af folk og varer verden over, og støtte udviklingen af videnskabelige og sunde regler til at lette handelen og samtidig beskytte bi-sundheden. Den videnskabelige sektor skal sørge for, at reglerne for sundheds beskyttelse er begrundet i forskningen. Det er nødvendigt at anvende risikovurderings-metoder i praksis. Dermed bidrager man til OIE's arbejde og støtter udviklingen af fælles standarder.

WTO's hjemmeside har adressen :

<http://www.wto.org>